

Člověk jako bytost řeči I (ZS 2020)

Anotace:

V základu humanitních věd tkví různé modifikace tradičních pojetí lidství. Jedno z nejvýznačnějších vychází z řeckého uchopení člověka jakožto ZOÓN LOGON ECHÓN (lat. animal rationale). Záměrem tohoto dvousemestrálního kurzu je představit v několika perspektivách původ tohoto pojetí, jeho dosah v tradici až po náš dnešek, ukázat na víceznačnost implikovanou v původním určení logos a na základě ní odkrýt možná jiná uchopení lidství ve vazbě na řeč.

Informace k převedení na distanční formu:

Vzhledem k převedení prezenční výuky na distanční budu přednášky poskytovat formou audionahrávek, které budu pravidelně vyvěšovat k termínu přednášky (tj. každý čt. 12:30) do univerzitní aplikace MOODLE.

Přednášky najdete pod odkazem: <https://dl1.cuni.cz/course/view.php?id=10606>

Po přihlášení do MOODLE se musíte do kurzu zapsat jako účastníci.

První přednášku jsem vyvěsil k 1. 10. 2020.

Počínaje čtvrtkem 8. 10. bude v rozvrhovém čase přednášky (zhruba tak v jeho poslední třetině) otevřena v MS TEAMS možnost klást k přednášce otázky. Instrukce k tomu a pozvání do MS TEAMS pošlu zapsaným studentům v nejbližších dnech.

Sylabus:

Tematické okruhy přednášek:

- 1/ Problematika určení ZOÓN LOGON ECHÓN; jeho víceznačnost a vazba na určité metafysické založení.
- 2/ Řecké archaické pojetí řeči a pravdy; básnictví, paměť, viditelnost, neskrytost; kořeny přesvědčování a dialogu.
- 3/ Sofistická *epideixis*; relativnost pojmového určování; souvislost s věděním jakožto vnímáním; metafysické založení v přítomnosti zjevujícího se.
- 4/ Sókratovský dialog jako přísný žánr, jeho zásady a předpoklady; odkrývání vazeb na základní struktury existence; problematika závaznosti řeči.
- 5/ Dialog v souvislosti s nárokem na vědění jakožto nazření EIDOS a vydání v měru v LOGOS; metafysické založení ve stálosti a totožnosti.
- 6/ Otázka po ideji ve třech ohledech: a/ jako problematizující otázka; b/ jako otázka po umožňujících předpokladech poznání; c/ jako artikulace bytí.
- 7/ Dialog s partnerem a dialektika jako cesta myšlení skrze oddělování a slučování pojmů; výstup k prvním počátkům.
- 8/ Proměna pravdy z neskrytosti zjevného ve správnost zorientování pohledu poznání; dosah a modifikace v tradici; pravda jako shoda a řeč jako výpověď.
- 9/ Pravda jako jistota; člověk jako subjekt a zpředmětnění jsoucího.
- 10/ Řeč jako výpověď a řeč jako zvýznamňující artikulace srozumitelnosti světa.
- 11/ Člověk jako bytost řeči a (nebo) bytost s rozumovým poznáním.
- 12/ Člověk jako dějinná bytost a smrtelník.

Podmínky ukončení:

Atestace se bude odehrávat ve dvou krocích:

1/ **Napsat referát** z III. části „Ontologický obrat hermeneutiky ve znamení řeči“ z H.-G. Gadamer, *Pravda a metoda I. Nárýs filosofické hermeneutiky*, Praha: Triáda, 2010 (přel. D. Mik), s. 331–415.

Základní charakteristiku žánru referátu vizte výše v příložených souborech. Rozsah neurčen (nemá být zbytečně dlouhý, ale musí tam být vše podstatné). Referát se odevzdává přes webovou aplikaci MOODLE UK. Doporučený termín odevzdání do 10. 1. 2021.

2/ **Ústní kolokvium**: Ke kolokviu si vyberte jeden z Platónových dialogů, uvedených v povinné literatuře výše, dialog důkladně prostudujte a připravte si výklad toho, kde a jak lze v dialogu shledávat témata z Gadamerova výkladu, ze kterého jste psali referát. Podmínka přistoupení ke kolokviu: odevzdaný referát z Gadamera. Termíny kolokvia budu vypisovat v průběhu zkouškového období (11. 1. – 12. 2. 2020). V případě neobnovení prezenční výuky budou kolokvia probíhat distančně přes MS TEAMS.

Literatura:

Povinná:

H.-G. Gadamer, *Pravda a metoda I. Nárýs filosofické hermeneutiky*, Praha: Triáda, 2010 (přel. D. Mik), s. 331–415.

Platón, *Faidros* [nebo] *Gorgias* [nebo] *Prótagorás* [nebo] *Sofisté* [nebo] *Theaitétos*, in: *Platónovy spisy I-V*, Praha: OIKOYMENH, 2003 (přel. F. Novotný).

Doporučená:

Arendt, H., „Socrates“, in: *The Promise of Politics*, New York: Schocken Book, 2005, s. 5–39; nebo Arendt, H., *Život ducha*. 1. díl, Myšlení. Praha: Aurora, 2001, kapitola „Co nás nutí myslet“.

Arendtová, H., *Vita activa neboli O činném životě*, Praha: OIKOYMENH, 2007 (přel. V. Němec).

Aristotelés, *Etika Nikomachova*. Čtvrté nezměněné vydání. Praha: Petr Rezek, c2013, s. 23–95.

Aristotelés, *Rétorika / Poetika*, Praha: Rezek, 1999 (překl. A. Kříž).

BENYOVSZKY, Ladislav. *Náhlost: myšlení bytí z času*. Praha: OIKOYMENH, 2006. Oikúmené. ISBN 80-7298-151-X.

DESCARTES, R.: *Meditationes de prima philosophia – Meditace o první filosofii*, Praha: OIKOYMENH, 2001 (překl. P. Glombíček, T. Marvan).

Dodds, E. R., *Řekové a iracionálně*, Praha: OIKOYMENH, 2000 (přel. O. Prokop).

Detienne, M., *Mistři pravdy v archaickém Řecku*, Praha: OIKOYMENH, 2000 (přel. O. Spěváková).

GADAMER, H.-G.: *Problém dějinného vědomí*, Praha: FILOSOFIA, FÚ AV ČR, 1994 (překl. J. Němec a J. Sokol).

GRONDIN, J.: *Úvod do hermeneutiky*, Praha: OIKOYMENH, 1997 (překl. B. Horyna, P. Kouba).

- HEIDEGGER, M. *Bytí a čas*. 2., opr. vyd. Praha: OIKOYMENH, 2002, paragrafy 1-7, 9, 12, 15-18, 28-34, 40, 44.
- HEIDEGGER, M.: *O pravdě a Bytí*, Praha: Mladá fronta, 1993 (překl. J. Němec).
- M. HEIDEGGER, „Platons Lehre von der Wahrheit“, in M. HEIDEGGER, *Gesamtausgabe, Band 9, Wegmarken*, Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann, 2004 (3. vydání), s. 203–238.
- NOVOTNÝ, J.: *Krajina, řeč a otevřenost bytí. Studie k Heideggerovu existenciálnímu pojetí prostorovosti*, Praha: FHS UK, 2006.
- Platónovy dialogy *Kratylos, Theaitétos* nebo *Sofistés*. in: PLATÓN a A. HAVLÍČEK. *Euthyfrón: Obrana Sókrata ; Kritón ; Faidón ; Kratylos ; Theaitétos ; Sofistés ; Politikos*. Vyd. 1. [v tomto souboru]. Praha: OIKOYMENH, 2003. Platónovy spisy.
- Otto, W. F., „Mýtus a slovo“, in: P. Rezek (ed.), *Mýtus, epos, logos*, Praha: OIKOYMENH, 1991 (přel. M. Petříček), s. 7–26.
- Patočka, J., *Sókratés. Přednášky z antické filosofie*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990.
- PLATÓN. *Gorgias*. in: PLATÓN a A. HAVLÍČEK. *Theagés: Charmidés ; Lachés ; Lysis ; Euthydémós ; Prótagoras ; Gorgias ; Menón ; Hippias Větší ; Hippias Menší ; Ión ; Menexenos*. Vyd. 1. [v tomto souboru]. Praha: OIKOYMENH, 2003. Platónovy spisy, s. 233–335.
- Snell, B., *Die Entdeckung des Geistes. Studien zur Entstehung des europäischen Denkens bei den Griechen*, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1975.
- Snell, B., „Jak se Řekové učili, co je duchovní činnost“, in: P. Rezek (ed.), *Mýtus, epos, logos*, Praha: OIKOYMENH, 1991 (přel. M. Petříček), s. 88–107.
- Wieland, W., „Idea a hypotéza“, in: P. Rezek (ed.), *Idea, hypotéza a otázka. K Platónově teorii idejí*, Praha: OIKOYMENH, 1991 (přel. M. Petříček), s. 54–62 (původně Wieland, W., *Platon und die Formen des Wissens*, Göttingen, 1982).
- Wieland, W., „Ideje bez teorie idejí“, in: P. Rezek (ed.), *Idea, hypotéza a otázka. K Platónově teorii idejí*, Praha: OIKOYMENH, 1991 (přel. M. Petříček), s. 24–50 (původně Wieland, W., *Platon und die Formen des Wissens*, Göttingen, 1982).
- VERNANT, J.-P., *Počátky řeckého myšlení*, Praha: OIKOYMENH, ... (...).